

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора педагогічних наук, професора
Біди Олени Анатоліївни на дисертаційне дослідження
Кушнір Аліни Сергіївни на тему
«Підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей до
застосування Smart-технологій у професійній діяльності»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 015 – професійна освіта (за спеціалізаціями)**

Ступінь актуальності обраної теми дослідження. Нині, підвищення педагогічної майстерності та професіоналізму майбутніх учителів філологічних спеціальностей неможливе без використання в освітньому процесі Smart-технологій. Вони є потужним інструментом прискорення прогресу в усіх сферах суспільного розвитку, що покликані забезпечити новий рівень професійної освіти, зокрема гнучкість освітнього процесу, що забезпечує його варіативність, альтернативність, динамічність й візуалізацію; адаптивність до соціально-економічних умов за допомогою створення нових освітніх ресурсів; суттєва економічна ефективність, адже дозволяє організувати міжкультурне спілкування і «занурення» в іншомовне середовище без відвідування країни, мова якої вивчається.

В цьому контексті варто відмітити представлену дисертаційну роботу, її високу актуальність, наукову значущість і практичну направленість на вирішення важливих питань сьогодення щодо професійної підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей.

Актуальність теми підтверджується також і тим, що дисертаційне дослідження виконане відповідно до тематичного плану наукових досліджень кафедри педагогіки і професійної освіти «Теоретико-методичні засади формування загальнопедагогічної компетентності сучасного вчителя в контексті становлення європейського простору вищої освіти» (ДР № 0115U002571) і кафедри інноваційних інформаційних технологій в освіті «Підготовка майбутніх учителів в інформаційно-освітньому середовищі

педагогічного університету» Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертації й публікацій А. С. Кушнір є підставою для висновку про наукову обґрунтованість й достовірність викладених автором результатів дослідження.

Викладений у вступі науковий апарат дисертації уможливив формування цілісного алгоритму розв'язання досліджуваної проблеми, на вирішення якої авторкою спрямовано 4 завдання дослідження. Відповідно до теми дослідження дисертантка чітко визначила адекватні завданням теоретичні, емпіричні й статистичні методи наукового пошуку, що забезпечили кваліфіковану роботу з науковою й методичною літературою. Джерельна база дослідження заслуговує на позитивне схвалення, оскільки авторкою було проаналізовано 296 наукових праць, із них 128 – іноземними мовами.

Значно посилює обґрунтованість наукових положень апробація результатів дослідження на 10 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, науково-методичних семінарах, педагогічних радах і тренінгах.

Основні положення дисертаційного пошуку опубліковано в 14 наукових працях, із них 1 колективна монографія; 5 статей у провідних наукових фахових виданнях, затверджених АК МОН України та 4 праці у наукових вітчизняних і міжнародних виданнях (з них 1 – в міжнародному періодичному виданні); 3 тез (з них 2 – у міжнародних виданнях); 1 методичні рекомендації. Зміст, обсяг та кількість друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії і надають авторці право публічного захисту дисертаційного дослідження.

Нові факти, одержані дисертанткою

Беззаперечна цінність дисертаційного дослідження зумовлена тим, що *вперше* виокремлено та обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності

(підвищення пізнавального інтересу майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій; розвиток когнітивних здібностей студентів із використанням онлайн-квестів з елементами гейміфікації; апробування студентами Smart-технологій у процесі педагогічної практики); *розроблено і представлено* модель формування готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до використання Smart-технологій у професійній діяльності; визначено компоненти (мотиваційно-цільовий, когнітивний та рефлексивний), критерії, показники та схарактеризовано рівні (високий, середній, низький) готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності; *уточнено* поняття «професійна підготовка майбутніх учителів-філологів», «Smart-технології», «Smart-суспільство», «Smart-освіта», «онлайн-квест»; компонентну структуру, критерії, показники та рівні прояву досліджуваного феномену; *подальшого розвитку* набули методи та засоби професійної підготовки студентів; компонентний склад та показники готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів полягає у тому, що в процесі роботи розроблено та впроваджено в освітній процес систему вправ та онлайн-квести («Christmas Quest», «Travelix»), створені за допомогою інструментів Smart-технологій, здійснено авторський розподіл інструментів Smart-технологій по групам, створено блог і розроблено фрагмент програми педагогічної практики для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література); укладено методичні рекомендації та дидактичні матеріали для викладачів і студентів ЗВО, що можуть використовуватися в освітньому процесі для підвищення ефективності й якості підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Основні положення дисертаційного дослідження впроваджено в освітній процес Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж» (довідка № 61/20 від 17.06.2020), Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/30 від 17.06.2020), Бердянського державного педагогічного університету

(довідка № 57-31/640 від 08.07.2020), Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» (довідка № 01-13/309/1 від 01.06.2020), Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка № 294/02-13 від 14.05.2020).

Оцінка структури та змісту дисертації

Структура дисертації є традиційною і логічно побудованою, кожен наступний розділ чи підрозділ органічно пов'язаний з попереднім і доповнює його, що сприяє розкриттю теми дослідження, виконанню поставлених завдань, які є досить конкретні та відповідають поставленій меті дослідження.

Робота складається з анотацій українською й англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (296 найменувань, із них 128 – іноземними мовами), додатків на 92 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 303 сторінок, основний зміст викладено на 171 сторінках. У роботі містяться 10 таблиць на 7 сторінках і 15 рисунків на 7 сторінках.

У вступі актуальність проблеми, що досліджується, її методологічна і теоретична основа одержали належне обґрунтування, аргументацію і конкретизацію, чітко сформульовані мета, об'єкт, методи і гіпотеза дослідження, завдання дослідження, які досить конкретні та відповідають поставленій меті, викладено наукову новизну й практичне значення одержаних результатів; подано відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження; представлено інформацію про публікації за темою дисертації, її структуру й обсяг.

Основна мета дослідження полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов і моделі підготовки майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

У першому розділі «Теоретичні засади підготовки майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій» авторка детально аналізує сутність професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей, проводить аналіз понять «Smart-суспільство», «Smart-освіта», «Smart-університет», «Smart-навчання». Викликає зацікавленість авторський

розподіл інструментів Smart-технологій у групах Smart response, Smart store, Smart trainer, Smart interaction.

Готовність майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності дисертанткою визначена як стійка, багатовимірна характеристика особистості майбутніх учителів, що включає сукупність мотиваційно-цільового, когнітивного та рефлексивного компонентів. На основі компонентної структури зазначеної готовності авторка виокремила її критерії (мотиваційний, когнітивний, результативний), показники та рівні (низький, середній, високий).

У другому розділі «Педагогічні умови і модель підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності» на основі аналізу психолого-педагогічної літератури Кушнір Аліною Сергіївною спроектовано модель та обґрунтовано педагогічні умови, а саме: підвищення пізнавального інтересу майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій; розвиток когнітивних здібностей студентів із використанням онлайн-квестів з елементами гейміфікації; апробування студентами Smart-технологій у процесі педагогічної практики.

Приємно вразила думка авторки стосовно розвитку когнітивних здібностей засобами онлайн-квестів з елементами гейміфікації. Кушнір А. С. переконана, що використання онлайн-квесту з елементами гейміфікації на заняттях забезпечує тісний зв'язок навчання з реальним життям, тренує мовні навички, розвиває мовленнєві вміння, формує волю, відповідальність, емоційність та співпереживання, вдосконалює слухове сприйняття, вербальне мислення і вербальну пам'ять, розвиваючи при цьому когнітивні здібності студентів.

Позитивним у дослідженні, на наш погляд, є те, що авторка акцентувала увагу на апробуванні Smart-технологій студентами під час проходження педагогічної практики та запропонувала власний фрагмент програми педагогічної практики із використанням Smart-технологій для філологічних груп.

Кушнір Аліною Сергіївною розроблено модель підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у

професійній діяльності, яка представлена схематично сукупністю цільового, змістово-діяльнісного, діагностичного та результативного блоків. Усі блоки взаємопов'язані та дозволяють наочно представити мету, методологічні підходи та принципи, методи, форми і засоби навчання, педагогічні умови, компоненти, критерії та рівні сформованості готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Третій розділ «Експериментальна перевірка педагогічних умов підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності» містить опис процесу проведення педагогічного експерименту перевірки ефективності педагогічних умов підготовки майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій, що здійснювався в три взаємопов'язаних етапи: констатувальний, формувальний та узагальнювальний. До участі в дослідженні було залучено 538 студентів і 34 викладача зазначених ЗВО, а також 35 учителів-філологів закладів загальної середньої освіти.

Позитивна динаміка одержаних результатів, належно оброблених програмою MS Excel методами математичної статистики, дає підстави для висновку, що теоретичні положення і практичні результати дослідження є наочними, логічними та переконливими.

Загальні висновки структуровані, повністю відповідають сформульованим завданням та змісту самої роботи та впливають з її основних положень, чим доводиться, що мета роботи досягнута і всі поставлені завдання виконано.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Позитивно оцінюючи новизну, теоретичне і практичне значення дисертаційного дослідження Кушнір Аліни Сергіївни, вважаємо за доцільне висловити зауваження та побажання щодо його можливого удосконалення:

1. Аналізуючи наукові праці дослідників у п. 1.1 дисертаційного дослідження, дисертантка обмежується лише їхнім цитуванням, справедливо погоджуючись з авторитетними авторами. Однак, авторці необхідно чіткіше окреслювати власний, можливо, критичний погляд на певні трактування.

2. У п. 1.2 дисертаційного дослідження авторка детально описує переваги та можливості низки інструментів Smart-технологій, а потім у загальному виокремлює їх недоліки. На наш погляд, негативні сторони було б краще зазначати окремо для кожного інструмента. Це б підсилило аналітичний складник та позитивно вплинуло б на зміст цього пункту.

3. У п. 2.3 дисертації «Розвиток когнітивних здібностей студентів із використанням онлайн-квестів з елементами гейміфікації» авторка дослідження обґрунтовує важливість формування когнітивних здібностей, найбільш значущих для процесу вивчення мови. Серед них дослідниця виокремлює формування комунікативних здібностей, що, без сумніву, заслуговує на увагу як перспективний напрям. Однак, у розділах дисертації та у загальних висновках цей аспект представлено побіжно.

4. На рис. 2.1 «Модель підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності» принципи підготовки, на наш погляд, слід було розмежувати на загальнодидактичні та специфічні.

5. Вважаємо, що підрозділ 2.1 (Розділ 2) занадто перевантажений теоретичною інформацією, зокрема детальним описом загальновідомих класифікацій методів навчання, зокрема класифікації, запропонованої Ю. Бабанським.

6. Незначним недоліком дисертаційної роботи можна вважати надто стислий виклад тих положень дослідження, що можуть зацікавити педагогів-практиків із огляду на реалізацію запропонованої автором методики підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Висловлені зауваження і побажання мають дискусійний характер та суттєво не впливають на належний науково-теоретичний рівень дисертації Кушнір Аліни Сергіївни і мають на меті зосередити увагу на більш докладному вивченні окремих проблем вищої освіти та педагогічної науки загалом.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів».

На основі вивчення поданої роботи можна дійти висновку, що дисертаційна робота «Підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомое теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167), а її автор – Кушнір Аліна Сергіївна – заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор
завідувач кафедри педагогіки та психології
Закарпатського угорського інституту
ім. Ференца Ракоці II

О. А. Біда

Підпис О.А. Біди завіряю.
Зав. відділом кадрів
Закарпатського угорського інституту
ім. Ференца Ракоці II

Г. Рейплік